

ПРОФОРІЄНТАЦІЙНА РОБОТА В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ

Сучасне профорієнтування – це, перш за все, виховання молодшої людини як суб'єкта вибору професії і суб'єкта праці, особи, яка володіє активністю та самостійністю в поведінці й діяльності, виборі мети й плануванні свого майбутнього. Профорієнтація — це й створення умов, які сприяють розвитку внутрішніх засобів активного професійного самовизначення: самопізнання, самооцінювання і саморозвитку. Правильний вибір професії — це моральне задоволення, висока самооцінка. Водночас це й висока продуктивність праці. Вибір професії — точка, в якій сходяться інтереси особистості та суспільства, де можливе й необхідне поєднання особистих і загальних інтересів.

Головним завдання школи з профорієнтаційного виховання старшокласників є:

- 1) формування позитивного ставлення до праці, усвідомлення того, що праця є обов'язком кожної людини;
- 2) знання певних професій, їх змісту, вимог, перспектив їх розвитку, шляхів здобуття професійної кваліфікації;
- 3) виявлення певних професійних інтересів, формування правильної самооцінки, знання своїх здібностей.

Ефективність профорієнтаційної роботи з учнями підвищується за таких умов:

- а) побудова профорієнтаційної роботи на основі врахування вікових особливостей учнів;
- б) конструювання пізнавального профорієнтаційного матеріалу на основі принципів системності, послідовності й наступності;
- в) застосування активних методів навчання та виховання в профорієнтаційній роботі, використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій і засобів зв'язку (ресурси Інтернету);
- г) реалізація творчих зв'язків класного керівника з батьками і вчителями-предметниками.

Співробітництво класного керівника з батьками у проведенні профорієнтаційної роботи здійснюється в двох основних напрямках: психолого-педагогічна освіта з питань свідомого вибору професії і залучення батьків до активної участі в профорієнтаційній роботі класу, школи. Обидва напрямки - це основні шляхи формування так званого профорієнтаційного середовища учнів. Успішність профорієнтаційної роботи в школі значною мірою залежить від участі в ній учителів-предметників. Тісний контакт класного керівника з учителями-предметниками дає можливість підвищити виховні функції кожного навчального предмета, наблизити його до соціальної практики. У цьому співробітництві класний керівник виступає в ролі координатора, який узгоджує, планує і разом з учителями-предметниками проводить цю роботу. Предметники, в свою чергу, беруть участь у проведенні профорієнтаційних заходів, спрямованих на ознайомлення учнів з певними професіями, що відповідають специфіці того чи іншого предмета. Усе це створює сприятливі умови для ознайомлення учнів із психологічною характеристикою професії, тими вимогами, що пред'являються до уваги, спостережливості, мислення, волі, характеру та інших психологічних особливостей людини в тій або іншій професії.

Розвиток пізнавальної активності учнів, самостійності, творчого підходу до розв'язання поставлених завдань є важливою вимогою не тільки профорієнтації, а й усієї навчально-виховної роботи в школі. В профорієнтаційній роботі багато місця потрібно відводити самостійній інформаційно-пошуковій роботі учнів. До основних форм цієї роботи можна віднести творчі проекти «У світі професії», «Професія майбутнього», конкурс рекламних плакатів «Обирай робітничу професію» конкурс бізнес-планів «Я відкриваю свою справу».

Під час орієнтації учнів на конкретну професію необхідно уникати таких помилок:

- поділ професій на «престижні» й «непрестижні»;
- ототожнення навчального предмета з професією;
- перенесення ставлення до людини — представника професії — на саму професію;

- вибір професії під чиймсь впливом;
- застарілі уявлення про характер праці у сфері матеріального виробництва.

Профорієнтаційна робота розкриває широкі можливості й для використання колективних форм пізнавальної діяльності учнів, яка здійснюється в таких видах профорієнтаційних заходів: зустріч зі спеціалістом, профорієнтаційна екскурсія, самостійне дослідження професії учнями. Цікаво пройшла екскурсія для старшокласників до ДНУ ім. О.Гончара. Завідуючий кафедрою технології виробництва літальних апаратів фізико-технічного факультету Санін А.Ф. та викладач цього факультету Хороцький М.С. познайомили учнів із специфікою навчання на цьому факультеті, з умовами вступу та провели цікаву екскурсію по лабораторіях, де учні з цікавістю розглядали літальні апарати, деталі цих апаратів, з винаходами, які створили студенти: 3 Д принтери, на яких створюють об'ємні деталі. Діти були в захваті від побаченого! Можливо ця екскурсія стане поштовхом для обрання майбутньої професії. Та не менш цікаво пройшла екскурсія до ДДУВС. Діти з захватом спостерігали за показовими виступами працівників університету та ГУНП в Дніпропетровській області: екстремальне (контраварійне) водіння автомобіля; робота вибухотехнічної служби; імітація затримання озброєної злочинної групи; демонстрація прийомів рукопашного бою; демонстрація навчальної зброї. Діти познайомились з роботою лінії «102». Побачили залу судових засідань. Відвідали спортивний та тренажерний зали, де проходили тренування курсантів. Більшість старшокласників задумалися про подальше навчання в ДДУВС.

Важливе значення для визначення змісту профорієнтаційної роботи має рівень професійної спрямованості учнів. Для його визначення проводиться анкетування. Розрізняють високий, середній та низький рівень професійної спрямованості школярів:

- високий рівень професійної спрямованості – загальні та професійні інтереси носять широкий, змістовний та стійкий характер; вироблена система

значимих ціннісних орієнтацій, для яких характерне глибоке розуміння значення професії і для окремої особистості, і для всього суспільства;

– середній рівень – загальні та професійні інтереси мають стійкий характер, але не завжди поєднуються з інтересами до майбутньої професійної діяльності; інші інтереси обмежені; ціннісні орієнтації виражаються позитивним відношенням до виконання професійного обов'язку, добросовісного виконання обов'язків;

– низький рівень – загальні та професійні інтереси чітко не виражені; відсутнє поєднання з інтересом до майбутньої професійної діяльності.

Результати анкетування (за методикою В.В. Успенського)

«Готовність старшокласників до вибору професії»

на початку навчального року

Висока готовність – 22%

Середня готовність – 62%

Низька готовність – 16%

Неготовність – 0%

Результати анкетування «Вибір подальшого навчання»

на кінець навчального року

З результатів стало зрозуміло, що в подальші життєві плани старшокласників входить продовжити навчання у вищому навчальному закладі. Обираючи майбутню професію, учні орієнтуються насамперед на те, що вони мають здібності до професії, що ця професія є престижною, а також на високу оплату праці. Зважаючи на складне становище у державі, визначальними мотивами при виборі професії все ж таки залишається бажання бути забезпеченим і мати хороше матеріальне становище в подальшому.

Також більшість учнів має так званий «додатковий варіант» майбутньої професії. Тобто, вони знають про близькі та споріднені професії до тих, які вони обрали і про можливість їх опанування. Більшість дітей, вже мають сформовані уявлення про своє професійне майбутнє і докладають чималих зусиль для його реалізації, а тому, в більшості з них, рішення про вибір професії є остаточним.

Визначення типу майбутньої професії (за методикою Є. Клімова):

- 1) 22 % - «Людина – природа»: мікробіолог, ботанік, лісник, агроном, ветеринар, гідромеліоратор тощо.
- 2) 27 % - «Людина – людина»: учитель, лікар, вихователь, журналіст, бібліотекар, юрист, екскурсовод тощо.
- 3) 27 % - «Людина – техніка»: водій, інженер, слюсар, швачка, токар, монтажник, будівельник, сталевар, механік, тощо.
- 4) 12 % - «Людина - художній образ»: художник, модельєр, фотограф, дизайнер, скульптор, композитор, актор тощо.
- 5) 12 % - «Людина - знакова система»: програміст, економіст, коректор, кресляр, касир, топограф, перекладач.

Отже, основне завдання профорієнтаційної роботи - допомогти сформувати у старшокласників ефективне рішення, яке вплине на вибір професії та буде віддзеркалювати як індивідуальні, так і суспільні потреби. Вибір професії - це процес, що складається з ряду етапів, тривалість яких залежить від зовнішніх умов та індивідуальних особливостей суб'єкта вибору професії.

Вибір професії для кожної молодої людини - це вибір свого місця в житті, подальшого шляху навчання і праці. Без перебільшення можна сказати, що для випускників загальноосвітньої школи - це завжди проблема номер один. Профорієнтаційна робота повинна здійснюватися на всіх вікових етапах, але саме період ранньої юності є найбільш сензитивним для формування готовності учня до професійного самовизначення.